

Dekanat Mosty Osada i dwór Wołpa znane są od pierwszej połowy XV w. jako posiadłość wielkksiążęca. W 1449 r. król Kazimierz Jagiellończyk przekazał majątek Olechnu Sudymontowiczowi (+1491), wileńskiemu wojewodzie i kanclerzowi Wielkiego Księstwa Litewskiego (1477-1490). Mianowicie Olechno wraz ze swoją małżonką Jadwigą w 1477 r. założyli tu kościół. W następnym roku biskup wileński Jan Lasowicz konsekrował pierwszy drewniany kościół pod podwójnym wezwaniem Najświętszej Maryi Panny i św. Jana Chrzciciela. Nowy kościół w tym miejscu został pobudowany w 1618 r. z fundacji biskupa wileńskiego Eustachego Wołowicza. Wnętrze kościoła udekorowano freskami. Ołtarz główny z obrazem Trójcy Przenajświętszej powstał ze środków ówczesnego proboszcza ks. Franciszka Goliszewskiego. Oprócz ołtarza głównego, świątynię ozdabiają jeszcze trzy ołtarze: św. Franciszka (fundator Andrzej Olszewski), Najświętszej Maryi Panny (fundator Stanisław Rumbowicz), Krzyża Świętego (powstały ze środków ks. Mikołaja Dyciusza, kanonika wileńskiego i proboszcza wołpiańskiego), a także kompozycja ołtarzowa z figurą Matki Bożej (dar Bohdany Przesławskiej). † Jeszcze w 1511 r. Aleksander, książę Holszański, i jego małżonka Zofia z Sudymontowiczów założyli przy kościele kaplicę pod wezwaniem św. Anny, Niepokalanego Poczęcia NMP, św. św. Zofii, Pawła i Aleksandra. W pierwszej połowie XVII w. drewnianą kaplicę dołączono do całokształtu kościoła. Znajdowały się tam dwa ołtarze: główny – Zdjęcie z krzyża, boczny – Złożenie do grobu. Świątynię oświetlały cztery okna.

W 1630 r. kościół spłonął. Odbudowano go z drzewa około 1640 r. Fundatorami zostali książę Kazimierz Leon Sapieha (1609–1656), ówczesny marszałek, i jego żona Teodora Krystyna z Tarnowskich. W 1679 r. wileński biskup-sufragan Mikołaj Słupski konsekrował kościół. Była to świątynia na planie krzyża, nad wejściem znajdowała się wysoka wieża-dzwonnica.

Świątynia posiadała sześć rzeźbionych ołtarzy, pofarbowanych na czarno z pozłocnymi elementami: główny – z obrazem Ukrzyżowania, dwa mniejsze w prezbiterium – św. Szczepana i Aniołów-stróżów (oba ołtarze ufundował ks. Stefan Bobkowski w 1654 r.), ołtarz należący do bractwa w kaplicy Matki Bożej Różańcowej i jeszcze dwa w kaplicy św. Anny (ufundowany przez Kazimierza i Teodorę Sapiehów). Na poziomie drugim – obrazy Niepokalanego Poczęcia NMP i św. Macieja. W 1745 r. bractwo żołnierzy ustanowiło w kaplicy Różańcowej swój dwupoziomowy ołtarz Świętej Rodziny (przed 1752 r. przemianowano go na cześć św. Józefa), a nad nim - obraz św. Antoniego z Dzieciątkiem. Nad tabernakulum głównego ołtarza

ustanowiono cudowny obraz Matki Bożej Częstochowskiej, odznaczony 121 wotum (dane pochodzą z 1700 r.). Pod prezbiterium znajdował się ogromny grobowiec rodziny Koszczyców, dwa nieduże grobowce mieściły się pod kaplicą Różańcową i jeszcze jeden, gdzie był pochowany Jan Kniezewicz, - pod kaplicą św. Anny. Obecnie wszystkie grobowce są zasypane. Obok kościoła stała drewniana kaplica z pięcioma dzwonami.

Kościół ten stał prawie przez półtora stulecia. Uznano go za zbutwiały, i w 1773 r. na środki ówczesnego wołpiańskiego proboszcza ks. Józefa Kazimierza Kossakowskiego (proboszcz w latach 1761-1775, fundator nowych plebanii i budynków szpitalu parafialnego) został pobudowany nowy kościół, czynny do dziś. 10 marca 1776 r. ks. bp Józef Kossakowski konsekrował świątynię pod historycznym wezwaniem św. Jana Chrzciciela. Do nowej świątyni z poprzedniego kościoła przeniesiono starożytne ołtarze, ambonę (w 1890 r. wykonano nową), ławki i inny inwentarz. Przed kościołem ks. Jan Skoczyński ustanowił słup z drewnianą figurą św. Jana Nepomucena.

Na początku XVII w. przy parafii wołpiańskiej istniał szpital z drewnianą kaplicą Zwiastowania NMP. Kaplica szpitalna miała zakrystię i wieżyczkę-sygnaturkę; w ołtarzu znajdował się obraz Najświętszej Maryi Panny. Jednak przed XVIII w. kaplicę rozebrano, a nabożeństwa odprawiano w kościele.

Kościół w Wołpie był czynny przez cały czas. Jest pomnikiem architektury na szczeblu państwowym. Kościół ten jest największą drewnianą świątynią rzymsko-katolicką na Białorusi. Jest to dwuwieżowa, na planie krzyża, bez apsydy, zwrócona na północ świątynia, której prezbiterium jest oddzielone od zakrystii wewnętrzną przegrodą. Wnętrze kościoła pokryte jest sufitem z belek. Zachowały się trzy starożytne ołtarze. Nowy ołtarz posoborowy ustanowiono w 2000 r.

Słynny ołtarz główny wykonany został w stylu wczesnego baroku przez nieznaną mistrzów w latach 1634-1639 (lub około 1640-1644) z fundacji Kazimierza Sapiehy. Na poziomie pierwszym między czterech pozłoczonych kolumn porządku korynckiego znajduje się obraz Ukrzyżowania w otoczeniu potężnych figur św. Jana Chrzciciela (patrona kościoła, po stronie lewej) i św. Kazimierza (patrona fundatora). Kilka wewnętrznych kolumn udekorowano nakładaną rzeźbą pozłacaną w postaci pnącej się winorośli, nad kolumnami znajdują się wielobarwne figury św. Elżbiety Węgierskiej i św. Małgorzaty.

W trójkątnym tympanonie na poziomie pierwszym znajduje się wypukła płaskorzeźba Sabaotha na obłoku i dwóch aniołów po obie strony. Cokoły kolumn i rzeźb mają wypukłe płaskorzeźby głów aniołów. Na poziomie drugim znajduje się obraz Zwiastowania w otoczeniu pozłoczonych figur aniołów. Uwieńczeniem ołtarza jest ozdobny fryz. Tabernakulum ołtarza z obrazem Ostatniej Wieczerzy stanowi piękny przykład manieryzmu. Na cokole ołtarza umieszczone są kartusze z herbami fundatorów – Kazimierza i Teodory Sapiehów. Ołtarz był odnawiany w latach 1773, 1899, 1998.

Ołtarze boczne są dwupoziomowe. Po stronie lewej znajduje się ołtarz Matki Bożej Różańcowej, powstały około 1640 r. z fundacji Stanisława Koszczyca. W centrum między podwójnymi gładkimi kolumnami korynckimi znajduje się obraz Matki Bożej Różańcowej, w rzeźbionych i pozłoczonych manierystycznych "uszach" – rzeźby św. św. biskupów Mikołaja i Stanisława jako uosobienie Kościołów wschodniego i zachodniego. Na poziomie drugim w ramce owalnej formy mieści się obraz Wniebowzięcia NMP (albo Matki Bożej Anielskiej), namalowany około 1775 r. Uwieńczeniem kompozycji są wielobarwne figury św. św. Katarzyny Aleksandryjskiej, Michała Archanioła i Judyty. Na mensie namalowane są obrazy Wiary, Nadziei i Miłości (Spes, Fides, Caritas).

Po stronie prawej znajduje się ołtarz Matki Bożej Ostrobramskiej (kiedyś mieścił się tu obraz Świętej Rodziny z XVIII w., obecnie znajduje się na ścianie ołtarzowej, po prawej stronie od ołtarza głównego) z tytułowym obrazem z początku XX w. Kompozycję wieńczy figura św. Michała Archanioła z mieczem w otoczeniu rzeźbionych kartuszy z monogramami IHS i MARYA. Po stronie lewej znajduje się także figurka anioła. Nad wejściem znajdują się chóry organowe ze zwykłym ogrodzeniem z desek, nowe neobarokowe organy, wykonane w warsztacie Wacława Biernackiego, ustanowione w 1903 r.

Terytorium kościelne jest obniesione ogrodzeniem z kamienia ciosowego, wejście główne stanowi brama w postaci czterech masywnych ceglanych i otynkowanych słupów. Po stronie prawej od kościoła w 1858 r. osobno pobudowano dwupoziomową wieżę-dzwonnicę. Ze starej dzwonnicy przeniesiono tu dzwony (wylane z poprzednich w 1837 r.), a w 1930 r., dzięki staraniom ks. Hipolita Jodkowskiego, parafianie nabyli nowy dzwon "Jan Chrzciciel".